

Nikodem Rycko

Uniwersytet Warszawski

STATUT OCHRONY DÓBR OSOBISTYCH W USTAWIE – PRAWO PRYWATNE MIĘDZYNARODOWE – WYBRANE ZAGADNIENIA¹

1. WSTĘP

W obowiązującej ustawie – Prawo prywatne międzynarodowe² po raz pierwszy w historii polskiego prawa kolizyjnego uregulowano prawo właściwe dla ochrony dóbr osobistych³. Zgodnie z art. 16 ust. 2 p.p.m. osoba fizyczna, której dobro osobiste jest zagrożone naruszeniem lub zostało naruszone, może żądać ochrony na podstawie prawa państwa, na którego terytorium nastąpiło zdarzenie powodujące to zagrożenie naruszenia lub naruszenie, albo prawa państwa, na którego terytorium wystąpiły skutki tego naruszenia. Odrębnie unormowano prawo właściwe dla dóbr osobistych osoby fizycznej, w art. 16 ust. 1 p.p.m. podając je prawu ojczystemu. W art. 16 ust. 3 p.p.m. określono ponadto statut sprostowania, odpowiedzi prasowej i innych podobnych środków. Powyższe przepisy dotyczące osób fizycznych na podstawie odesłania zawartego w art. 20 p.p.m. należy stosować odpowiednio do osób prawnych, a według art. 21 p.p.m. – również do jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej.

Przedmiotem niniejszego opracowania są wybrane zagadnienia dotyczące wykładni normy zawartej w art. 16 ust. 2 p.p.m. Przepis ten nie stanowi odpowiednika regulacji obowiązujących wcześniej w polskim prawie prywatnym międzynarodowym. Nie jest również prostym odzwierciedleniem rozwiązań istniejących w prawie obcym. Jednocześnie nawet pobieżna lektura jego treści

¹ Publikacja powstała w ramach projektu sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/03/N/HS5/02816.

² Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 1792, dalej: p.p.m. Ustawa weszła w życie 16 maja 2011 r., z wyjątkiem art. 63, dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych, który obowiązuje od 18 czerwca 2011 r.

³ Przepisów regulujących prawo właściwe dla tej materii nie zawierała ustawa z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. nr 46, poz. 290, z późn. zm.), ani obowiązująca wcześniej ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o prawie właściwym dla stosunków prywatnych międzynarodowych (Prawo prywatne międzynarodowe) (Dz.U. nr 101, poz. 581, z późn. zm.).

prowadzi do wniosku, że ustalenie prawa właściwego na tej podstawie może powodować trudności. Dotyczyć one mogą w szczególności dwóch zagadnień: ustalenia systemów prawnych wskazanych łącznikami zawartymi w normie kolizyjnej oraz określenia, który z tych systemów prawnych w danej sytuacji znajdzie zastosowanie. Analiza pierwszej z wymienionych kwestii jest celem niniejszego opracowania.

2. METODA WSKAZANIA PRAWA WŁAŚCIWEGO

Norma kolizyjna wyrażona w art. 16 ust. 2 p.p.m. zawiera dwa łączniki: miejsce zdarzenia powodującego zagrożenie lub naruszenie dóbr osobistych oraz miejsce wystąpienia skutków tego naruszenia. Połączenie ich spójnikiem „albo” jest interpretowane w doktrynie jako nakaz zastosowania tylko jednego z dwóch wskazanych systemów prawnych⁴.

Ustawodawca uregulował zatem prawo właściwe dla ochrony dóbr osobistych za pomocą metody wskazania alternatywnego. Polega ona na tym, że w jednej normie kolizyjnej zawartych jest kilka łączników, na podstawie których wskazane może być kilka różnych systemów prawnych, ale zastosowane mogą zostać normy merytoryczne tylko jednego z nich⁵. Stosowanie normy kolizyjnej zawierającej rozwiązanie powyższego rodzaju może jednak prowadzić do właściwości wyłącznie jednego systemu prawnego, jeżeli wszystkie fakty opisane za pomocą tych łączników będą zlokalizowane w jednym państwie⁶. Rzeczywista możliwość wskazania więcej niż jednego prawa zależy zatem od okoliczności poszczególnych sytuacji, w których dana norma znajduje zastosowanie. Należy zauważyć, że rozbieżność miejsca naruszenia i miejsca jego skutków występuje w znaczącej części naruszeń dóbr osobistych dokonywanych za pomocą środków masowego przekazu⁷.

⁴ J. Balcarczyk, *Wybrane problemy związane z projektem ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe*, „Rejent” 2009, nr 7–8, s. 24; M. Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2012, s. 115; M. Pilich, *Prawo właściwe dla dóbr osobistych i ich ochrony*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2012, z. 3, s. 623; Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe, druk Sejmu VI kadencji nr 1277, s. 14.

⁵ A. Mączyński, *Wskazanie kilku praw przez normę kolizyjną prawa prywatnego międzynarodowego*, (w:) A. Mączyński, M. Pazdan, A. Szpunar (red.), *Rozprawy z polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Józefowi Skąpskiemu*, Kraków 1994, s. 236.

⁶ *Ibidem*, s. 234.

⁷ J. Balcarczyk, *Odpowiedzialność za słowo liczona w milionach funtów – turystyka zniesławieniowa*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie. Rights of personality in the XXI century. New values, rules, technologies*, Warszawa 2012, s. 244.

Według dosłownego brzmienia art. 16 ust. 2 p.p.m. *in fine* możliwość żądania ochrony dóbr osobistych na podstawie prawa państwa, w którym wystąpiły skutki, dotyczy wyłącznie skutków naruszenia. W drugim z członów alternatywy zawartej w powyższym przepisie nie ma natomiast mowy o skutkach zagrożenia. Trafny wydaje się jednak pogląd doktryny, że również zagrożenie dóbr osobistych może wywoływać skutki i w takim przypadku także należy dopuścić możliwość zastosowania prawa państwa, w którym wystąpiły⁸.

Przyjęcie przez ustawodawcę metody wskazania alternatywnego w konkretnym przypadku może służyć różnym celom. W doktrynie wskazuje się, że ułatwione zostaje w ten sposób osiągnięcie określonego skutku materialnoprawnego. W przypadku odpowiedzialności deliktowej jest nim uprzywilejowanie poszkodowanego, polegające na zwiększeniu możliwości naprawienia wyrządzonej mu szkody⁹. Należy jednak odnotować również pogląd przeciwny, zgodnie z którym uregulowanie prawa właściwego za pomocą kilku łączników nie stanowi wyrazu zamiaru faworyzowania poszkodowanego, nawet jeżeli to jemu przysługuje prawo określenia prawa właściwego. Prawa wskazane tymi łącznikami pozostają bowiem w obiektywnym związku z rozważaną sytuacją, a wielość wchodzących w grę systemów prawnych stanowi naturalną konsekwencję wielomiejscowości deliktu¹⁰.

Oba łączniki zawarte w art. 16 ust. 2 p.p.m. są wariantami kryterium miejsca czynu niedozwolonego. Jest to łącznik tradycyjnie stosowany w prawie kolizyjnym większości państw dla wskazania statutu deliktowego¹¹. Z reguły jest on doprecyzowany w pewien sposób, najczęściej poprzez określenie, że chodzi o miejsce zdarzenia będącego źródłem zobowiązania albo miejsce szkody spowodowanej tym zdarzeniem. Potrzeba doprecyzowania kryterium *loci delicti* powstała w związku z występowaniem w praktyce deliktów wielomiejscowych, w przypadku których szkoda zlokalizowana jest w innym państwie niż zdarzenie, które ją spowodowało¹². Zasadnicza wątpliwość występująca w powyższym przypadku dotyczy tego, czy stosować prawo miejsca zdarzenia, czy miejsca skutku. Pierwsze z nich postrzega się jako korzystniejsze dla sprawcy

⁸ M. Pilich, *Prawo właściwe...*, s. 637–638.

⁹ T. Pajor, *Nowe tendencje w części ogólnej prawa prywatnego międzynarodowego państw europejskich*, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego” 1995, t. 18, s. 63.

¹⁰ T. Pajor, *O potrzebie zmiany prawa prywatnego międzynarodowego w zakresie zobowiązań nie wynikających z czynności prawnych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2000, z. 3, s. 691.

¹¹ T. K. Graziano, *Europäisches Internationales Deliktsrecht*, Tübingen 2003, s. 19; T. Pajor, *Odpowiedzialność deliktowa w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 1989, s. 30–31; E. Rabel, *The Conflict of Laws. A Comparative Study*, Ann Arbor 1960, s. 235; M. Sośniak, *Zobowiązania nie wynikające z czynności prawnych w kodyfikacji polskiego prawa międzynarodowego prywatnego*, „Studia Prawnicze” 1970, nr 26–27, s. 21; M. Świerczyński, *Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2006, s. 55.

¹² J. Balcarczyk, *Prawo właściwe dla dobrego imienia osoby fizycznej i jego ochrony*, Warszawa 2014, s. 106–128.

naruszenia, drugie – jako korzystniejsze dla pokrzywdzonego¹³. W prawie kolizyjnym poszczególnych państw dominowało kryterium miejsca czynu, jednak z licznymi odstępstwami i modyfikacjami¹⁴. Z kolei w art. 4 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”)¹⁵ to miejsce szkody zostało zastosowane jako podstawowe kryterium wskazania statutu deliktowego.

Wystąpienie czynu niedozwolonego oraz szkody w różnych państwach stanowi jedynie najprostszy z możliwych przypadków wielomiejscowości deliktu. Zarówno zdarzenie wywołujące uszczerbek w cudzych dobrach, jak i sama szkoda, mogą występować na terytorium wielu państw. Powyższe zjawiska są charakterystyczne właśnie dla naruszenia dóbr osobistych, przede wszystkim dokonanego za pomocą środków masowego przekazu. Naruszenie tych dóbr może nastąpić na skutek ciągu zachowań, poczynwszy od zbierania informacji, poprzez ich przygotowywanie, kontrolę redakcyjną i wreszcie opublikowanie¹⁶. Każde z nich może mieć miejsce w innym państwie¹⁷. Z kolei wielomiejscowość po stronie szkody z reguły będzie związana z rozprzestrzenieniem informacji na terytorium różnych państw¹⁸.

Zgodnie z poglądem rozpowszechnionym przez M. Sośniaka wyróżnia się wielomiejscowość prostą i złożoną¹⁹. Pierwsza z nich występuje, jeżeli bez dodatkowych komplikacji zachowanie sprawcy jest zlokalizowane na terytorium innego państwa niż skutek tego zachowania w postaci wyrządzonej przez nie szkody²⁰. Z kolei wielomiejscowość złożona ma miejsce w przypadku, gdy na terytorium wielu państw występuje zachowanie sprawcy, jego skutki albo oba te elementy deliktu²¹.

¹³ C. I. Nagy, *The word is a dangerous weapon: jurisdiction, applicable law and personality rights in the EU law – missed and new opportunities*, „Journal of Private International Law” 2012, nr 2, s. 283.

¹⁴ T. Pajor, *Nowe tendencje...*, s. 72.

¹⁵ Dz.Urz. UE L 199 z 31.07.2007 r., s. 40, dalej: rozporządzenie rzymskie II.

¹⁶ Comparative study on the situation in the 27 Member States as regards the law applicable to noncontractual obligations arising out of violations of privacy and rights relating to personality, JLS/2007/C4/028. Final Report, dostępny na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/study_privacy_en.pdf, s. 79 (dostęp: 30.11.2018 r.).

¹⁷ M. Świerczyński, *Delikty internetowe...*, s. 228.

¹⁸ Working document on the amendment of Regulation (EC) No. 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II), s. 8, dostępny na stronie internetowej: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/836/836983/836983_en.pdf (dostęp: 30.11.2018 r.).

¹⁹ M. Sośniak, *LEX loci delicti commissi w prawie międzynarodowym prywatnym*, „Studia Cywilistyczne” 1963, t. 4, s. 148.

²⁰ M. Sośniak, *Zobowiązania...*, s. 30.

²¹ *Ibidem*, s. 31.

3. WYKŁADNIA ZASTOSOWANYCH ŁĄCZNIKÓW LOKALNYCH

Regulując prawo właściwe dla ochrony dóbr osobistych, polski ustawodawca odniósł się jednoznacznie do problemu wielomiejscowości prostej deliktu. W art. 16 ust. 2 p.p.m. określono, w jaki sposób ustalić prawo właściwe, jeżeli miejsce zdarzenia powodującego naruszenie dóbr osobistych i miejsce skutków znajdują się w różnych państwach. Nie uregulowano natomiast problematyki wielomiejscowości złożonej. Nie sprecyzowano również, w jaki sposób należy rozumieć miejsce zdarzenia i miejsce skutku, których znaczenie właśnie w przypadku zachowań polegających na rozpowszechnianiu informacji może budzić wątpliwości.

W przypadku gdy zdarzenie powodujące naruszenie dóbr osobistych składa się z wielu faktów powiązanych z terytoriami różnych państw, sąd ustalający prawo właściwe powinien rozstrzygnąć, który z nich stanowi konkretyzację łącznika. To właśnie na podstawie tego faktu będzie następowało powiązanie ocenianej sytuacji z systemem prawa materialnego. W analogiczny sposób przeprowadzany będzie proces ustalania prawa wskazanego na podstawie łącznika skutków naruszenia dóbr osobistych. Powyższa metoda oparta jest na założeniu, że zarówno zdarzenie, jak i skutek należy powiązać tylko z jednym systemem prawnym. Kwestia dopuszczalności ich powiązania z więcej niż jednym prawem jest rozważana w dalszej części opracowania.

Zagadnieniem odrębnym od rozstrzygnięcia, który fakt ma decydujące znaczenie dla ustalenia prawa właściwego, jest powiązanie tego faktu z terytorium określonego państwa. Powiązanie pewnych naruszeń dóbr osobistych z terytoriami państw w wielu przypadkach może rodzić trudności. Typowym ich przykładem jest opublikowanie informacji na stronie internetowej dostępnej na całym świecie. W sytuacji tego rodzaju powstaje zasadnicza wątpliwość, czy dany czyn niedozwolony można gdziekolwiek zlokalizować. Zagadnienie to jest szeroko dyskutowane w doktrynie, co skutkowało między innymi powstaniem koncepcji autonomicznego prawa Internetu, oderwanego od porządków prawnych poszczególnych państw. Można nawet rozważać pogląd, że naruszenie dóbr osobistych jest deliktem bez miejsca szkody, osobowość i związane z nią dobra występują bowiem na całym świecie i nie można ich jednoznacznie powiązać z jakimkolwiek terytorium. Trafny wydaje się jednak pogląd, że każdy czyn niedozwolony można powiązać z określonym terytorium państwowym, chociaż w pewnych przypadkach może to powodować trudności.

Problemy dotyczące lokalizacji stanu faktycznego deliktu były rozważane w czasie obowiązywania polskiej ustawy kolizyjnej z 1965 r. Zobowiązania niewynikające z czynności prawnych poddano w niej prawu państwa, w którym nastąpiło zdarzenie będące źródłem zobowiązania. Wskazywano jednak, że powyższe kryterium jest odpowiednie przede wszystkim w przypadku pro-

stych deliktów polegających na działaniu²². Ze względu na różnorodność czynów niedozwolonych i trudność ustalenia miejsca zdarzenia w przypadku niektórych z nich, proponowano elastyczną wykładnię zastosowanego łącznika. Dotyczyło to między innymi sytuacji, w których szkoda zostaje wyrządzona w wyniku ciągu zachowań następujących w różnych państwach lub wielości sprawców danego zachowania, a także w przypadku szkód wyrządzonych przez zaniechanie oraz w razie odpowiedzialności na zasadzie ryzyka²³. W takich sytuacjach przyjmowano właściwość miejsca szkody zamiast miejsca, w którym wystąpiła jej przyczyna²⁴. Zawarcie w art. 16 ust. 2 p.p.m. obu łączników, tj. miejsca zdarzenia powodującego naruszenie dóbr osobistych oraz miejsca skutków tego naruszenia, sprawia, że może wystąpić konieczność zlokalizowania każdego z nich.

Należy zauważyć, że znaczenie pojęcia miejsca czynu w przypadku deliktu polegającego na rozpowszechnianiu informacji może budzić daleko idące wątpliwości. W doktrynie proponowano różne kryteria rozstrzygania, który z elementów składających się na całość zdarzenia szkodzącego powinien być decydujący dla ustalenia prawa właściwego²⁵. W przypadku deliktów polegających na zaniechaniu stwierdzono, że miejscem zdarzenia jest państwo, w którym istniał obowiązek działania²⁶. W razie odpowiedzialności na zasadzie ryzyka decydujące ma być miejsce, w którym zlokalizowane jest ryzyko²⁷. W przypadku odpowiedzialności za cudze czyny za miejsce zdarzenia proponowano uznanie państwa, w którym działał bezpośredni sprawca, albo państwa, w którym działała osoba, której przypisuje się odpowiedzialność²⁸. Z kolei w odniesieniu do miejsca szkody wywołanej naruszeniem dóbr osobistych często powoływany jest pogląd, że należy je zlokalizować w państwie, w którym znajduje się miejsce zamieszkania albo miejsce zwykłego pobytu poszkodowanego²⁹.

W doktrynie wskazuje się, że dokonywany przez sędziego wybór jednego z elementów stanu faktycznego deliktu jako miejsca czynu albo miejsca skutku może powodować arbitralność rozstrzygnięcia i niepewność co do prawa właściwego³⁰. Powstaje zatem pytanie, czy w braku jednoznacznych poglądów dok-

²² M. Wałachowska, *Kolizyjnoprawne aspekty naruszenia dóbr osobistych*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie. Rights of personality in the XXI century. New values, rules, technologies*, Warszawa 2012, s. 261.

²³ T. Pajor, *Odpowiedzialność deliktowa...*, s. 201–205; M. Sośniak, *Zobowiązania...*, s. 34–36; M. Świerczyński, *Delikty internetowe...*, s. 71.

²⁴ M. Sośniak, *Zobowiązania...*, s. 92–96.

²⁵ J. Balcarczyk, *Prawo właściwe...*, s. 108–113.

²⁶ M. Wałachowska, *Kolizyjnoprawne aspekty naruszenia dóbr osobistych*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste...*, s. 261.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ M. Świerczyński, *Delikty internetowe...*, s. 229; M. Wałachowska, *Kolizyjnoprawne aspekty naruszenia dóbr osobistych*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste...*, s. 259–260.

³⁰ M. Świerczyński, *Delikty internetowe...*, s. 228.

tryny i orzecznictwa istnieją dodatkowe wskazówki dotyczące interpretacji pojęć stanowiących łączniki analizowanej normy kolizyjnej. Rozważenia wymaga, jakie znaczenie dla powyższej wykładni ma prawo Unii Europejskiej.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że pojęcie szkody stanowi łącznik przyjęty przez prawodawcę unijnego jako podstawowe kryterium wskazania prawa właściwego dla zobowiązań wynikających z czynów niedozwolonych w art. 4 ust. 1 rozporządzenia rzymskiego II. Według powołanego przepisu właściwe jest prawo państwa, w którym powstaje szkoda, niezależnie od tego, w jakim państwie miało miejsce zdarzenie powodujące szkodę, oraz niezależnie od tego, w jakim państwie lub państwach występują skutki pośrednie tego zdarzenia. Rozważenia wymaga, czy powyższy przepis oraz dotyczące go poglądy doktryny i orzecznictwo powinny być uwzględniane przy wykładni łączników określonych w art. 16 ust. 2 p.p.m.

Można zauważyć, że w art. 16 ust. 2 p.p.m. nie występuje pojęcie miejsca szkody, ale miejsca skutków naruszenia dóbr osobistych. W doktrynie reprezentowany jest pogląd, nie dotyczący bezpośrednio powołanego przepisu, zgodnie z którym przy wykładni norm kolizyjnych obu pojęć nie można utożsamiać³¹. Wydaje się jednak, że rozróżnienie to ma znaczenie przede wszystkim w odniesieniu do szkody majątkowej, rozumianej jako uszczerbek w majątku znajdującym się w danym państwie. W przypadku naruszenia dóbr osobistych nie można precyzyjnie ustalić miejsca szkody, gdyż nie materializuje się ona w jednym, określonym miejscu³². Ponadto w polskiej ustawie kolizyjnej obok miejsca skutków naruszenia dóbr osobistych nie występuje łącznik miejsca szkody. W związku z powyższym w doktrynie wyrażono pogląd, że wskazane w art. 16 ust. 2 p.p.m. miejsce skutku jest tożsame z miejscem szkody wyrządzonej naruszeniem dóbr osobistych³³.

Dopuszczalne jest zatem rozważenie dokonywania wykładni art. 16 ust. 2 p.p.m. zgodnie z interpretacją rozporządzenia rzymskiego II. Przemawia za tym przede wszystkim argument dotyczący funkcji powołanego przepisu jako uzupełnienia luki w prawie unijnym i przez to konieczności jego spójnej interpretacji z tym prawem.

Z drugiej strony można zwrócić uwagę, że w chwili uchwalenia obowiązującej ustawy kolizyjnej znana była już treść rozporządzeń rzymskich. Polski ustawodawca mógł zatem uwzględnić terminologię przyjętą przez prawodawcę unijnego i dostosować do niej siatkę pojęciową ustawy. Sformułowanie przepisów kolizyjnych odmiennej treści może być interpretowane jako świadomy zabieg ustawodawcy, aby nadać obowiązującym normom treść niebędącą prostym odzwierciedleniem treści rozporządzeń rzymskich.

Kolejnym możliwym źródłem wskazówek dotyczących wykładni rozważanych łączników są normy międzynarodowego prawa procesowego Unii Euro-

³¹ Zob. poglądy, które przytacza M. Świerczyński, *Delikty internetowe...*, s. 60.

³² *Ibidem*, s. 68–69.

³³ J. Balcarczyk, *Prawo właściwe...*, s. 175.

pejskiej, w których uregulowano problematykę jurysdykcji krajowej. Ich istotne znaczenie związane jest przede wszystkim z wyrokami Trybunału Sprawiedliwości UE, w których dokonano jednoznacznej interpretacji pojęcia miejsca naruszenia dóbr osobistych oraz miejsca wystąpienia jego skutków. Niewątpliwą korzyścią przyjęcia wykładni zgodnej z treścią wyroków w sprawach *Shevill*³⁴ oraz *eDate Martinez*³⁵ byłoby dysponowanie jasnymi i jednoznacznymi kryteriami, sformułowanymi właśnie w odniesieniu do problematyki dóbr osobistych.

Przeciwko powyższej interpretacji można powołać podobny argument, jak w przypadku rozporządzenia rzymskiego II. Polski ustawodawca znał treść wyroku w sprawie *Shevill* i miał możliwość zawarcia wynikających z niego kryteriów w niezmienionej treści bezpośrednio w polskiej normie kolizyjnej. Brak takiej decyzji można interpretować jako zamiar, aby wykładnia przyjęta przez Trybunał Sprawiedliwości UE nie była jedyną dopuszczalną interpretacją rozważanych łączników.

Ponadto należy zwrócić uwagę na odmienną funkcję łączników w obu dziedzinach prawa. W szczególności w prawie międzynarodowego postępowania cywilnego dąży się do ustalenia państw, które są powiązane z daną sytuacją w stopniu uzasadniającym wytoczenie dotyczącego jej powództwa. Jest przy tym dopuszczalne, a w wielu przypadkach pożądané, aby jurysdykcja krajowa przysługiwała sądom więcej niż jednego państwa. Odmiennie, w prawie prywatnym międzynarodowym poszukuje się jednego systemu prawa materialnego, który w rozważanej sprawie powinien być podstawą merytorycznego rozstrzygnięcia³⁶. Wyklucza to proste przenoszenie reguł wykładni wypracowanych w jednej z powyższych dziedzin do drugiej z nich.

Wnioski, do których doszedł Trybunał Sprawiedliwości UE w powołanych orzeczeniach, są jednak na tyle jednoznaczne i dostosowane do specyfiki naruszenia dóbr osobistych, że mogą stanowić użyteczną wskazówkę przy wykładni łączników zawartych w art. 16 ust. 2 p.p.m.³⁷. Nie ma przy tym przeszkód, aby

³⁴ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 7 marca 1995 r., C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL, Chequepoint International Ltd v. Presse Alliance SA*, ECLI:EU:C:1995:61.

³⁵ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10, *eDate Advertising v. X* oraz *Oliver Martinez, Robert Martinez v. MGN Limited*, ECLI:EU:C:2011:685.

³⁶ P. Mostowik, *Międzynarodowe prawo prywatne i postępowanie cywilne w dekadę po wejściu w życie Traktatu Amsterdamskiego*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 2, s. 59–60; M. Szpunar, *Kolizyjnoprawne aspekty zwalczania nieuczciwej konkurencji w Internecie*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji*, Warszawa 2007, s. 188.

³⁷ Zob. M. Pilich, M. Orecki, *Jurysdykcja i prawo właściwe w sprawach o ochronę dóbr osobistych przed naruszeniem w Internecie. Glosa do wyroku TSUE (wielka izba) z 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 eDate Advertising v. X oraz Oliver Martinez, Robert Martinez v. MGN Limited*, „Polski Proces Cywilny” 2015, nr 1, s. 109–127.

w konkretnym przypadku odstąpić od powyższej interpretacji z uzasadnionych względów.

W związku z powyższym należy powołać pogląd M. Pilicha, według którego punktem wyjścia dla ustalenia miejsca zdarzenia skutkującego naruszeniem dóbr osobistych może być przyjęcie, że nastąpiło ono w siedzibie wydawcy. Prawo tam obowiązujące powinien brać on pod uwagę, rozpowszechniając daną informację. Jest to również miejsce sprawowania kontroli redakcyjnej. W zależności od okoliczności danej sytuacji faktycznej od powyższej wykładni można odstąpić³⁸.

Wydaje się natomiast, że w innych wypowiedziach doktryny zbyt dużą wagę przypisuje się do swobodnej wykładni rozważanych łączników. Zdaniem M. Wałachowskiej interpretacja pojęcia miejsca deliktu powinna być dokonywana elastycznie, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy, na podstawie kryteriów obiektywnych świadczących o intensywności związku z określonym prawem oraz czynnika subiektywnego – tego, które prawo będzie korzystniejsze dla pokrzywdzonego. Autorka proponuje również uwzględnienie rodzaju naruszonego dobra osobistego³⁹ oraz wskazuje na celowość różnej interpretacji miejsca szkody w zależności od rodzaju roszczeń mających służyć ochronie dóbr osobistych⁴⁰. Wydaje się jednak, że zbyt daleko idąca elastyczność wykładni nie jest pożądana, a dążenie do osiągnięcia określonego rezultatu materialnoprawnego nie powinno przesłaniać innych jej celów.

Szczególne trudności z ustaleniem miejsca czynu niedozwolonego występują w przypadku zachowania polegającego na opublikowaniu określonych treści na stronie internetowej. Są one wówczas dostępne w zasadzie w każdym państwie na świecie. Jednocześnie nie można przyjąć, że prawo każdego z nich powinno być zastosowane. Ponadto nie ulega również wątpliwości, że pomimo oderwania publikacji internetowych od terytoriów państw, każda z takich publikacji jest z niektórymi państwami związana ściślej niż z innymi. W doktrynie i orzecznictwie proponowane są dwa kryteria ustalenia powyższego powiązania: nakierowanie przekazu i pochodzenie przekazu.

Powszechnie przyjmuje się, że dostępność strony internetowej w danym państwie nie jest wystarczająca do przyjęcia, że zawarty w niej przekaz jest nakierowany na jego terytorium. Pogląd ten był wielokrotnie wyrażany w orzecznictwie sądów państw obcych dotyczącym jurysdykcji krajowej⁴¹. Wskazuje się jednak, że sformułowanie abstrakcyjnych kryteriów świadczących o istnieniu powyższego nakierowania nie jest możliwe i w każdym przypadku konieczne jest uwzględ-

³⁸ M. Pilich, *Prawo właściwe...*, s. 631.

³⁹ M. Wałachowska, *Kolizyjnoprawne aspekty naruszenia dóbr osobistych*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste...*, s. 264.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 260–261.

⁴¹ P. J. Borchers, *Tort and Contract Jurisdiction via Internet: "the Minimum Contacts' Test" and the Brussels Regulation Compared*, „Netherlands International Law Review” 2003, s. 401 i n.

nianie istniejących okoliczności⁴². Istotna jest przede wszystkim treść informacji zawartych na stronie internetowej i język, świadczący o skierowaniu przekazu do określonych odbiorców⁴³.

Z kolei łączniki pochodzenia przekazu to: miejsce położenia serwera i miejsce siedziby przedsiębiorcy korzystającego ze strony internetowej. Pierwszy z nich należy zdecydowanie odrzucić jako mogący pozostawać bez związku z rozstrzyganą sprawą⁴⁴. Należy podzielić pogląd, że miejsce, w którym prowadzona jest działalność polegająca na wykorzystaniu serwera, to z kolei łącznik stabilny, przewidywalny i oparty na rzeczywistym powiązaniu⁴⁵.

4. ZAGADNIENIE DYSTRYBUTYWNEGO STOSOWANIA WIELU SYSTEMÓW PRAWA MATERIALNEGO

Odrębnej analizy wymaga sytuacja, w której szkoda występuje na terytorium więcej niż jednego państwa. Jest to jeden z przypadków złożonej wielomiejscowości deliktu. Przykładem może być podawany przez M. Sośniaka stan faktyczny, w którym audycja radiowa została rozpowszechniona na terytorium wielu państw⁴⁶. Powstaje wówczas problem, który z systemów prawnych powinien być podstawą rozstrzygnięcia. Specyfika przedstawionego zagadnienia polega na tym, że na terytoriach poszczególnych państw zlokalizowane są fakty identyczne jakościowo, na przykład polegające na utracie reputacji wskutek rozpowszechnienia zniesławiającej informacji.

Możliwe są dwa sposoby rozstrzygnięcia powyższej kwestii. Pierwszy z nich polega na stosowaniu prawa każdego państwa do szkody, która wystąpiła na jego terytorium. Skutkuje to właściwością wielu systemów prawnych, ale każdy z nich jest stosowany wyłącznie w odniesieniu do części całkowitych konsekwencji deliktu. Ze względu na zróżnicowanie skutków prawnych tego samego zdarzenia w odniesieniu do różnych terytoriów powyższa metoda ustalania prawa właściwego jest nazywana zasadą mozaiki⁴⁷.

⁴² M. Szpunar, *Kolizyjnoprawne aspekty zwalczania nieuczciwej konkurencji w Internecie*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty...*, s. 167; M. Świerczyński, *Reklama internetowa o zasięgu międzynarodowym. Zagadnienia kolizyjnoprawne*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty...*, s. 200–201.

⁴³ M. Szpunar, *Kolizyjnoprawne aspekty zwalczania nieuczciwej konkurencji w Internecie*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty...*, s. 189.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 190.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ M. Sośniak, *Zobowiązania...*, s. 31.

⁴⁷ I. Bach, (w:) P. Huber (red.), *Rome II. Pocket Commentary*, München 2011, s. 88; C. W. Fröhlich, *The Private International Law of Non-Contractual Obligations According to the Rome-II*

Drugim z możliwych rozwiązań jest ustalenie jednego prawa właściwego i rozstrzygnięcie sprawy wyłącznie na tej podstawie⁴⁸. Metoda dokonania powyższej selekcji może być oparta na różnych kryteriach, w szczególności: najściślejszym związku, miejscu zwykłego pobytu pokrzywdzonego albo dokonanym przez niego wyborze⁴⁹.

Sposób ustalenia prawa właściwego w przypadku wielości miejsc szkody nie został przez polskiego ustawodawcę określony. Powyższe zagadnienie jest tym bardziej złożone, że uprawnionemu przysługuje możliwość żądania ochrony na podstawie wskazanego systemu prawnego. W istocie występują zatem trzy możliwe rozwiązania przedstawionego problemu.

Według pierwszego z nich należy ustalić jedno prawo wskazane łącznikiem miejsca skutku naruszenia⁵⁰. Prawo to może zostać zastosowane jako alternatywa dla prawa miejsca zdarzenia powodującego naruszenie. Jedno prawo będzie właściwe dla wszystkich skutków naruszenia, również tych, które wystąpiły na terytoriach innych państw.

Druga z możliwości polega na wyodrębnieniu skutków występujących na terytorium każdego państwa i w odniesieniu do każdego z nich przyznanie uprawnionemu możliwości wskazania, czy zastosowane zostanie prawo miejsca zdarzenia czy miejsca skutków. Tytułem przykładu, jeżeli zdarzenie mające miejsce w Polsce skutkowało naruszeniem dóbr osobistych w Niemczech i w Czechach, osoba żądająca ochrony mogłaby domagać się zastosowania prawa polskiego w odniesieniu do skutków występujących w Niemczech, a prawa czeskiego w odniesieniu do skutków powstających w Czechach.

Wreszcie trzecim rozwiązaniem jest ograniczenie uprawnienia pokrzywdzonego do wskazania, czy zastosowane powinno być prawo miejsca zdarzenia czy prawo miejsca skutku. W razie wskazania prawa miejsca skutku, normy merytoryczne każdego z państw, w których szkoda powstała, stanowiłyby podstawę rozstrzygnięcia w zakresie skutków występujących na jego terytorium.

W pierwszej kolejności należy rozważyć celowość przyjęcia zasady mozaiki. Za jej przyjęciem opowiada się znaczna część doktryny. Wskazuje się, że skutek czynu niedozwolonego należy rozumieć jako naruszenie określonego dobra na danym terytorium⁵¹. Pogląd o celowości przyjęcia tej zasady wyrażano również w odniesieniu do analizowanych przepisów dotyczących ochrony dóbr osobistych⁵².

Regulation, Hamburg 2008, s. 62; K. Kegel, K. Schurig, *Internationales Privatrecht*, München 2004, s. 732; P. Mankowski, *Das Internet im Internationalen Vertrags- und Deliktsrecht*, „*Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*” 1999, nr 63, s. 275.

⁴⁸ I. Bach, (w:) P. Huber (red.), *Rome II...*, s. 89; M. Sośniak, *Zobowiązania...*, s. 31–32.

⁴⁹ C. W. Fröhlich, *The Private...*, s. 65; T. Pajor, *Odpowiedzialność deliktowa...*, s. 181–195.

⁵⁰ Tak w odniesieniu do rozporządzenia rzymskiego II K. Siehr, *Violation of Privacy and Rights Relating to Personality*, (w:) A. Malatesta (red.), *The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-Contractual Obligations in Europe*, Padova 2006, s. 157 i n.

⁵¹ J. Kropholler, *Internationales Privatrecht*, Tübingen 2006, s. 523.

⁵² M. Pilich, *Prawo właściwe...*, s. 633.

Wskazuje się, że zaletą powyższej zasady jest przewidywalność prawa właściwego⁵³ oraz że dzięki niej z reguły stosowane jest prawo państwa siedziby sądu, co prowadzi do oszczędności czasu i kosztów postępowania⁵⁴. Powyższe argumenty są jednak zasadne przede wszystkim w przypadku wskazania prawa właściwego za pomocą kryterium miejsca szkody. W razie wskazania alternatywnego, przyjętego w polskiej ustawie, ich znaczenie zdecydowanie maleje.

Powoływane są również argumenty, że zasadę mozaiki przyjęto w odniesieniu do międzynarodowych ograniczeń konkurencji⁵⁵. Wreszcie niektórzy autorzy podnoszą, że tylko nieliczne osoby są znane w wielu państwach i wyłącznie w przypadku naruszenia ich dóbr osobistych zasada mozaiki może prowadzić do istotnych problemów⁵⁶.

Z drugiej strony zasada mozaiki jest sprzeczna z zasadą ekonomii procesowej. W skrajnych przypadkach może skutkować koniecznością ustalenia treści i zastosowania norm merytorycznych wielu państw jednocześnie. Ponadto należy podkreślić istotne wątpliwości dotyczące możliwości podzielenia szkody niemajątkowej wyrządzonej naruszeniem dóbr osobistych. Nawet w razie przyjęcia, że szkoda ta jest podzielna, co nie jest stwierdzeniem bezdyskusyjnym, to przynajmniej niektóre środki jej naprawienia nie mogą być ograniczone do terytorium jednego państwa⁵⁷. Dotyczy to przede wszystkim oświadczeń składanych przez osobę odpowiedzialną, które mogą być dostępne również w innych państwach. Przede wszystkim jednak zakaz publikacji określonych informacji trudno jest skutecznie ograniczyć wyłącznie do terytorium jednego państwa⁵⁸.

Zasada mozaiki znalazła silne oparcie w rozstrzygnięciu w sprawie *Shevill*⁵⁹. Wydaje się, że przesądzono w ten sposób o dopuszczalności jej stosowania. Trybunał Sprawiedliwości UE jednoznacznie stwierdził, że skutki naruszenia dóbr osobistych można podzielić pomiędzy terytoria poszczególnych państw.

Rozważenia natomiast wymaga, czy dla szkody występującej w każdym państwie dopuszczalne jest alternatywne wskazanie prawa miejsca zdarzenia, które je spowodowało. Wydaje się, że możliwość taką należy odrzucić. Po pierwsze, znacząco komplikuje to i tak złożony proces ustalania prawa właściwego dla ochrony dóbr osobistych, jak również zwiększa liczbę wchodzących w grę systemów prawnych. Po drugie, zalety zasady mozaiki w postaci właściwości

⁵³ I. Bach, (w:) P. Huber (red.), *Rome II...*, s. 89.

⁵⁴ J. von Hein, *Von Hein on Rome II and Defamation*, <http://conflictoflaws.net/2010/von-hein-on-rome-ii-and-defamation> (dostęp: 30.11.2018 r.).

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ J. J. Kuipers, *Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights*, „German Law Journal” 2011, nr 8, s. 1684.

⁵⁷ T. C. Hartley, „Libel tourism” and conflict of laws, „International & Comparative Law Quarterly” 2010, nr 1, s. 31–32.

⁵⁸ O. Boskovic, *Boskovic on Rome II and Defamation*, <http://conflictoflaws.net/2010/boskovic-on-rome-ii-and-defamation/> (dostęp: 30.11.2018 r.).

⁵⁹ I. Bach, (w:) P. Huber (red.), *Rome II...*, s. 90; C. W. Fröhlich, *The Private...*, s. 64.

legis fori i przewidywalności prawa właściwego występują tylko w przypadku stosowania prawa miejsca szkody. Po trzecie, przyjęcie zasady mozaiki również w odniesieniu do zdarzenia skutkującego odpowiedzialnością prowadziłoby do pytań o relacje poszczególnych okoliczności faktycznych, składających się na to zdarzenie, do poszczególnych elementów szkody, powodując daleko idące trudności z ustaleniem prawa właściwego.

W związku z powyższym zaproponować można przyjęcie zasady mozaiki wyłącznie w przypadku wskazania prawa właściwego dla ochrony dóbr osobistych na podstawie łącznika miejsca szkody. Najpierw należy zatem ustalić, czy zastosować prawo miejsca zdarzenia, czy prawo miejsca jego skutków. W pierwszym z wymienionych przypadków prawo właściwe znajdzie zastosowanie do wszystkich skutków naruszenia, niezależnie od tego, w którym państwie wystąpiły. Jeżeli natomiast wskazane zostanie prawo miejsca szkody, w odniesieniu do szkody występującej w każdym państwie należy orzec według obowiązującego w nim prawa, zgodnie z zasadą mozaiki.

5. WNIOSKI

Prawo właściwe dla ochrony dóbr osobistych uregulowano w art. 16 ust. 2 p.p.m. za pomocą techniki wskazania alternatywnego. W normie kolizyjnej zawarto dwa równorzędne łączniki, przyznając osobie żądającej ochrony uprawnienie do określenia, na podstawie którego z nich nastąpi ustalenie prawa właściwego. Wobec braku innych norm kolizyjnych należy przyjąć, że prawu właściwemu podlega zobowiązanie wynikające z naruszenia dóbr osobistych już od chwili jego powstania.

Trudności może budzić wykładnia obu kryteriów wskazania prawa właściwego. Zarówno miejsce zdarzenia powodującego naruszenie dóbr osobistych, jak i miejsce skutków tego naruszenia, w przypadku deliktu polegającego na rozpowszechnianiu informacji, mogą być trudne do ustalenia. Wydaje się, że w pierwszej kolejności należy wziąć pod uwagę wykładnię dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości UE w sprawach *Shevill* oraz *eDate Martinez*. Odstąpienie od wykładni przyjętej przez Trybunał powinno być jednak uznane za dopuszczalne.

W przypadku gdy skutki naruszenia dóbr osobistych występują na terytorium wielu państw, należy przyjąć, że szkoda istniejąca w każdym z nich podlega obowiązującemu w nim prawu. Powyższa zasada mozaiki powinna być jednak stosowana wyłącznie, gdy osoba żądająca ochrony wskaże jako właściwe prawo miejsca skutków. W razie wskazania prawa miejsca zdarzenia powodującego naruszenie dóbr osobistych, właściwy powinien być jeden system prawny, obowiązujący w państwie, w którym zdarzenie to jest zlokalizowane.

BIBLIOGRAFIA

- Bach I., (w:) P. Huber (red.), *Rome II. Pocket Commentary*, München 2011
- Balcarczyk J., *Odpowiedzialność za słowo liczona w milionach funtów – turystyka znieważeniowa*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie. Rights of personality in the XXI century. New values, rules, technologies*, Warszawa 2012
- Balcarczyk J., *Prawo właściwe dla dobrego imienia osoby fizycznej i jego ochrony*, Warszawa 2014
- Balcarczyk J., *Wybrane problemy związane z projektem ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe*, „Rejent” 2009, nr 7–8
- Borchers P. J., *Tort and Contract Jurisdiction via Internet: “the Minimum Contacts’ Test” and the Brussels Regulation Compared*, „Netherlands International Law Review” 2003
- Boskovic O., *Boskovic on Rome II and Defamation*, <http://conflictoflaws.net/2010/boskovic-on-rome-ii-and-defamation/> (dostęp: 30.11.2018 r.)
- Comparative study on the situation in the 27 Member States as regards the law applicable to noncontractual obligations arising out of violations of privacy and rights relating to personality, JLS/2007/C4/028. Final Report, dostępny na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/study_privacy_en.pdf (dostęp: 30.11.2018 r.)
- Fröhlich C. W., *The Private International Law of Non-Contractual Obligations According to the Rome-II Regulation*, Hamburg 2008
- Graziano T. K., *Europäisches Internationales Deliktsrecht*, Tübingen 2003
- Hartley T. C., „*Libel tourism*” and conflict of laws, „International & Comparative Law Quarterly” 2010, nr 1
- Hein J. von, *Von Hein on Rome II and Defamation*, <http://conflictoflaws.net/2010/von-hein-on-rome-ii-and-defamation> (dostęp: 30.11.2018 r.)
- Kegel K., Schurig K., *Internationales Privatrecht*, München 2004
- Mankowski P., *Das Internet im Internationalen Vertrags- und Deliktsrecht*, „Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht” 1999, nr 63
- Kropholler J., *Internationales Privatrecht*, Tübingen 2006
- Kuipers J. J., *Towards a European Approach in the Cross-Border Infringement of Personality Rights*, „German Law Journal” 2011, nr 8
- Mączyński A., *Wskazanie kilku praw przez normę kolizyjną prawa prywatnego międzynarodowego*, (w:) A. Mączyński, M. Pazdan, A. Szpunar (red.), *Rozprawy z polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Józefowi Skąpskiemu*, Kraków 1994
- Mostowik P., *Międzynarodowe prawo prywatne i postępowanie cywilne w dekadę po wejściu w życie Traktatu Amsterdamskiego*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 2
- Nagy C. I., *The word is a dangerous weapon: jurisdiction, applicable law and personality rights in the EU law – missed and new opportunities*, „Journal of Private International Law” 2012, nr 2
- Pajor T., *Nowe tendencje w części ogólnej prawa prywatnego międzynarodowego państw europejskich*, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego” 1995, t. 18

- Pajor T., *O potrzebie zmiany prawa prywatnego międzynarodowego w zakresie zobowiązań nie wynikających z czynności prawnych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2000, z. 3
- Pajor T., *Odpowiedzialność deliktowa w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 1989
- Pazdan M., *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2012
- Pilich M., *Prawo właściwe dla dóbr osobistych i ich ochrony*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2012, z. 3
- Pilich M., Orecki M., *Jurysdykcja i prawo właściwe w sprawach o ochronę dóbr osobistych przed naruszeniem w Internecie. Glosa do wyroku TSUE (wielka izba) z 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 eDate Advertising v. X oraz Oliver Martinez, Robert Martinez v. MGN Limited*, „Polski Proces Cywilny” 2015, nr 1
- Rabel E., *The Conflict of Laws. A Comparative Study*, Ann Arbor 1960
- Siehr K., *Violation of Privacy and Rights Relating to Personality*, (w:) A. Malatesta (red.), *The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-Contractual Obligations in Europe*, Padova 2006
- Sośniak M., *Lex loci delicti commissi w prawie międzynarodowym prywatnym*, „Studia Cywilistyczne” 1963, t. 4
- Sośniak M., *Zobowiązania nie wynikające z czynności prawnych w kodyfikacji polskiego prawa międzynarodowego prywatnego*, „Studia Prawnicze” 1970, nr 26–27
- Szpunar M., *Kolizyjnoprawne aspekty zwalczania nieuczciwej konkurencji w Internecie*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji*, Warszawa 2007
- Świerczyński M., *Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2006
- Świerczyński M., *Reklama internetowa o zasięgu międzynarodowym. Zagadnienia kolizyjnoprawne*, (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji*, Warszawa 2007
- Uzasadnienie projektu ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe, druk Sejmu VI kadencji nr 1277
- Wałachowska M., *Kolizyjnoprawne aspekty naruszenia dóbr osobistych*, (w:) J. Balcarczyk (red.), *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie. Rights of personality in the XXI century. New values, rules, technologies*, Warszawa 2012
- Working document on the amendment of Regulation (EC) No. 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II), s. 8, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/836/836983/836983_en.pdf (dostęp: 30.11.2018 r.)

LAW APPLICABLE TO THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONALITY ACCORDING TO THE ACT – PRIVATE INTERNATIONAL LAW. SELECTED ISSUES

Summary

Law applicable to the protection of the rights of personality rights is regulated by a method of alternative indication with two equivalent connecting factors. The interpretation of these criteria – the place of the infringement of personal rights and the place where the damage occurred – may cause difficulties. The interpretation given by the European Court of Justice in the cases of *Shevill* and *eDate Martinez* seems to be the first to be taken into account, although exceptions should be admitted in justified cases.

If the effects of infringement of the rights of personality occur in the territory of many states, it is to be assumed that the damage existing in each of them is governed by its legal system. However, this mosaic principle should only be applied where the person requesting the protection indicates the applicable law of the place of effect. If the law of the place of the infringement of personal rights is indicated, the norms of one legal system should be applied.

KEYWORDS

private international law, rights of personality, electronic torts, conflict of laws

SŁOWA KLUCZOWE

prawo prywatne międzynarodowe, dobra osobiste, delikty elektroniczne, prawo kolizyjne